

OLIIY TA'LIM TIZIMIDA PEDAGOGIK VA YOSHGA HOS BO'LGAN PSIXOLOGIK MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH

**Yunusaliyeva
Nargiza Ortiqboy qizi**

**Qo'qon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi
yunusaliyeva12@gmail.com**

Annotatsiya. Oliy ta'lim bosqichi yoshlar hayotida muhim burilish nuqtasi hisoblanadi. Ushbu davrda talabalar jiddiy akademik talablar, o'zini anglash, mustaqil hayotga qadam qo'yish va kasb tanlash kabi masalalar bilan duch keladi. Shuning uchun, oliy ta'lim tizimi doirasida pedagogik va yoshga xos psixologik muammolarni bartaraf etish katta ahamiyat kasb etadi.

Oliy ta'lim tizimida pedagogik va yoshga xos bo'lgan psixologik muammolarni bartaraf etish muhim mavzu bo'lib, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish uchun dolzarb masalalardan biridir. Quyidagi maqolada ushbu masalalar va ularni bartaraf etish yo'llari haqida fikr yuritamiz.

Tayanch so'zlar: oliy ta'lim, ta'lim-tarbiya, metod, Evropa davlatlar, pedagogik innovatsiyalar..

Аннотация. Этап высшего образования-важный поворотный момент в жизни молодежи. В этот период студенты сталкиваются с такими проблемами, как серьезные академические требования, самореализация, шаг в самостоятельную жизнь и выбор профессии. Поэтому в рамках системы высшего образования большое значение приобретает преодоление педагогических и возрастно-психологических проблем. Преодоление педагогических и возрастно-психологических проблем в системе высшего образования является важной темой и является одним из актуальных вопросов повышения эффективности образовательного процесса. В следующей статье мы рассмотрим эти проблемы и способы их устранения. Ключевые слова: высшее образование, образование, методика, страны Европы, педагогические инновации.

Annotation. The stage of higher education is an important turning point in the life of young people. During this period, students are faced with issues such as serious academic requirements, self-awareness, stepping into an independent life, and choosing a career. Therefore, within the framework of the higher education system, it is of great importance to eliminate pedagogical and age-specific psychological problems. In the higher education system, the elimination of pedagogical and age-specific psychological problems is an important topic and is one of the pressing issues for improving the effectiveness of the educational process. In the following article, we will reflect on these issues and ways to eliminate them.

Key words: higher education, education, methodology, European countries, pedagogical innovations.

Bugungi kunda ta'limda rivojlangan bosqichlarida barcha Oliy ta'lim mussasalarida o'zlarining ijtimoiy-iqtisodiy tomondan yanada yaxshilash, Ta'lim jarayonida tutgan rolini mustahkamlashni o'z oldiga maqsad qilib olgan. Shuningdek, yildan-yilga yuksalib borayotgan Oliy ta'lim qatorida yurtimizda ham ilm, fan-taraqqiyot, ta'lim, iqtisodiyot, sanoat, sport, san'at, madaniyat singari barcha sohalarda o'sishga erishish va buning natijasida ta'lim-tarbiyani, ilmiy salohiyatini va madaniyatni oshirishda, aholi turmush tarzini bundanda yaxshilash maqsadida tizimli yondashishlarni amalga oshirilmoqda. Hozirgi kunda yangi O'zbekistonda har bir sohani rivojlantirish jarayonida eng avvalo ta'lim sifati eng muhim rol o'ynaydi. Aynan ta'lim sohasi innovatsiyaning dastlabki qadamlaridandir. Mamlakatimizda ta'lim taraqqiyotini yangi bosqichga olib chiqish uchun bir qancha strategiyalar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. "Najot ta'limda, najot tarbiyada, najot bilimda" g'oyasi Yurt boshimiz SH. M. Mirziyoyev tomonidan ilgari surilishi pedagogika sohasiga ham katta e'tibor qaratmoqda. Shuri Oliy ta'lim mussasalaridagi talaba yoshlarimizni ta'lim-tarbiya olishi uchun bir qator vazifalar belgilab qo'yilgan. Xususan, pedagogik innovatsiyalarni ta'limning yangi usullari, yondashuvlari va texnologiyalarini ishlab chiqish va mamlakatimizda ta'lim tizimimizda joriy etish modernizatsiyani olib kirishga sabab bo'lishidir [1].

Rivojlangan Evropa davlatlaridagi ta'limning mamlakat ichki siyosatiga faol ta'sir etadigan ijtimoiy jarayon ekanligi e'tirof etilgan. Zamonaviy mamlakatlar doimiy ravishda o'zlarining ta'lim tizimini takomillashtirishga intilishadi va talabalarning o'zgaruvchan ehtiyojlari va jahon iqtisodiyoti talablariga mos keladi. Zamonaviy mamlakatlardagi pedagogik innovatsiyalarga misollar keltiramiz:

Xususiylashtirilgan ta'lim: Ayrim mamlakatlar o'quvchilarning individual ehtiyojlarini va manfaatlariga mos keladigan xususiylashtirilgan ta'lim yondashuvlarini qo'llaydilar. Bunga moslashtirilgan ta'lim dasturlari, onlayn platformalar va ma'lumotlar tahlilidan foydalanib, o'qitishni moslashtirish va shaxsiy fikr-mulohazalarni taqdim etish kiradi.

Xususiy ta'limda ham an'anaviy yuzma-yuz sinfda o'qitishni onlayn ta'lim bilan birlashtiradi. Bu talabalarga o'z tezligida o'rganish, onlayn manbalar va materiallarga kirish va shaxsiy va virtual hamkorlikda faoliyat yuritish imkonini beradi. Bu ta'limda da o'quv jarayoniga mukofotlar, qiyinchiliklar va raqobat kabi o'yin elementlarini kiritishni o'z ichiga oladi. Bu o'rganishni yanada qiziqarli qiladi va o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi.

Zamonaviy mamlakatlardagi pedagogik innovatsiyalar talabalarni kelajak muammolariga tayyorlaydigan yanada qiziqarli, inklyuziv va samarali ta'lim muhitini yaratishga qaratilgan. Bular turli mamlakatlarda zamonaviy o'qitish uslublari qanday tatbiq etilayotganiga bir necha misoldir. Ushbu yondashuvlar orasida umumiy mavzu o'quvchiga yo'naltirilgan ta'limga o'tish, texnologiyalarni integratsiyalashuvi hamda tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va ijodkorlikka e'tibor qaratishdir. Har qanday davlatning ta'lim tizimiga zamonaviy o'qitish usullarini joriy etishda bir qancha muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bu qiyinchiliklar har bir mamlakatning

o'ziga xos konteksti va sharoitlariga qarab farq qilishi mumkin. Ba'zi umumiy muammolarga duch kelishi mumkin:

Zamonaviy o'qitish usullarini tatbiq etish ko'pincha texnologiya, internetga ulanish va boshqa resurslarga kirishni talab qiladi. Ayrim mamlakatlarda, ayniqsa cheklangan infratuzilma yoki resurslarga ega bo'lgan mamlakatlarda bu vositalar va resurslarni barcha maktablar va talabalarga taqdim etish qiyin bo'lishi mumkin. Mamlakatimizda bunday holatlarni bartaraf etish uchun chekka tog'li hududlardagi maktablarda internet tarmoqlari o'rnatilmoqda.

O'qituvchilarni o'qitishning zamonaviy usullarini samarali tatbiq etish uchun zarur ko'nikma va bilimlar bilan ta'minlash zarur. O'qituvchilar uchun tegishli tayyorgarlik va malaka oshirish imkoniyatlarini ta'minlash, ayniqsa, o'qituvchilar soni ko'p bo'lgan yoki o'qitish uchun cheklangan resurslarga ega mamlakatlarda qiyin bo'lishi mumkin. Shuni bartaraf etish maqsadida "Ta'lim to'g'risidagi" qonunda belgilangan tartibga binoan kadrlarni malaka oshirish choratadbirlari amalga oshirilmoqda.

Madaniy, ijtimoiy va zamonaviy o'qitish usullari ba'zi mamlakatlarda an'anaviy o'qitish amaliyoti va madaniyat me'yorlariga qarshi chiqishi mumkin. O'qitish usullarini o'zgartirishga qarshilik yoki shubha bo'lishi mumkin va bu yangi yondashuvlar barcha manfaatdor tomonlar tomonidan qabul qilinishi uchun vaqt kerak bo'lishi mumkin. Shu sababdan chet el ta'limi tajribasini O'zbekistonga joriy etishdan oldin avvalo bir nechta maktablarga sinov tariqasida o'tkaziladi, agarda kamchiliklar bo'lsa bartaraf etiladi.

Xususiylashtirilgan ta'lim va tanqidiy fikrlashga qaratilgan zamonaviy o'qitish usullarini joriy etish standartlashtirilgan testlarga katta e'tibor qaratadigan tizimlarda qiyin bo'lishi mumkin bo'lgan an'anaviy baholash shakllaridan voz kechishni talab qilishi mumkin. Barcha talabalar uchun zamonaviy o'qitish usullaridan teng foydalanishni ta'minlash, ayniqsa, ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosiblikka ega mamlakatlarda yoki resurslardan foydalanish imkoniyati cheklangan chekka hududlarda qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Barcha o'qituvchilarning zamonaviy o'qitish usullaridan foydalanishda teng imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlash uchun ushbu tenglik masalalarini hal qilish muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda, har qanday davlatning ta'lim tizimida zamonaviy o'qitish usullarini joriy etishda muammolar mavjud bo'lsa-da, bu yondashuvlarning o'qituvchilar faolligini oshirish, tanqidiy fikrlash qobiliyatlari va ijodkorlik kabi salohiyatli afzalliklari uni izlashga arziydi.

Bu muammolarni hal qilish va talabalarni zamonaviy dunyo talablariga tayyorlaydigan ta'lim tizimini yaratish uchun siyosatchilar, o'qituvchilar, ota-onalar va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikni talab qiladi. Jahonning rivojlangan mamlakatlari tajribalarini o'rganish, mahalliy shart-sharoit, iqtisodiy va intellektual resurslarni inobatga olgan holda jamiyat hayotining barcha sohalarida tub islohotlarning amalga oshirilayotganligi yangidan-yangi yutuqlarga erishishni ta'minlamoqda. Turli sohalarda yo'lga qo'yilayotgan xalqaro hamkorlik garchi o'z samarasini berayotgan bo'lsa-da, biroq, milliy mustaqillikni har jihatdan mustahkamlash, erishilgan yutuqlarni boyitish, mavjud kamchiliklarni tezkor bartaraf etish jamiyat a'zolaridan alohida fidokorlik, jonbozlik, shijoat va qat'iyat ko'rsatishni talab etmoqda. Shunday

ekan, ta'lim-tarbiya tizimida o'sib kelayotgan yosh avlodni tarbiyalashda ta'sirchan mexanizmlarni topish, ta'lim jarayonini zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash, uni ma'naviy jihatdan yangilash, tarkibiy jihatdan texnik va texnologik qayta tuzish kabi chora-tadbirlarni o'z ichiga oluvchi jarayon bo'lib, komil inson tarbiyasiga mos ravishda olib borilishi shart. Bilimlarni amaliyotda qo'llash, ya'ni amaliy masalalarni yechish bu ta'limning asosiy tamoyilidir. Ijodkorlik va innovasiya, tanqidiy fikrlash, loyihalash ishlari ham bu ta'limning asosiy xususiyatlaridir. Chunki zamonaviy jamiyat ijodiy fikrlaydigan, innovatsion qarorlar qabul qila oladigan, moslashuvchan, keng dunyoqarashga va boshqaruv ko'nikmalariga ega mutaxassislariga muhtoj.

ADABIYOTLAR:

1. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови.— Тошкент : “Ўзбекистон”, 2017. – 48 б.
2. M.J.Mutalipova, B.X.Xodjajev. “Qiyosiy pedagogika” // darslik.
3. X.Ibragimov, SH.Abdullayeva. Pedagogika nazariyasi. –Toshkent, 2008.
4. H.T.Omonova, N.X.Xo'jayev, S.A.Madyarova, E.U.Eshchonov “Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat 99-bet.
5. J.Yo'ldoshev. “Yangi pedagogik texnologiya: yo'nalishlari, muammolari, yechimlari. 1999-yil.
6. Ta'lim jarayonida fanlararo aloqalarni rejalashtirish va amalga oshirish”. Pedagogik ta'lim, – T. 2007.